

LR Aplinkos ministerijai

2021 m. kovo 1 d. Nr. 21-0231R

Kopija:

LR Energetikos ministerijai

LR Ekonomikos ir inovacijų ministerijai

LR Seimo aplinkos apsaugos komitetui

LR Seimo ekonomikos komitetui

LR Seimo energetikos ir darnios plėtros komisijai

LR Ministrės pirmininkės patarėjui Daliui Krinickui

DĖL VĖJO ELEKTRINIŲ ĮRENGIMO ATRANKOS DĖL POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO IR POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO REKOMENDACIJŲ PROJEKTO

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK), verslo organizacija, tarp kurios atstovaujамų sričių yra ir vėjo energetika, teikia pastabas ir pasiūlymus dėl LR Aplinkos ministerijos parengto Vėjo elektrinių įrengimo atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo ir poveikio aplinkai vertinimo rekomendacijų projekto (toliau – Rekomendacijų projektas) Nr. 21-19706.

Atsižvelgiant į atsinaujinančių išteklių energetikos plėtros svarbą, ypač vėjo energijos naudojimą elektros gamybai, egzistuoja poreikis tobulinti teisinį reglamentavimą vėjo elektrinių poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) srityje. Sutinkame, kad vėjo elektrinių PAV procesas turėtų būti aiškesnis ir sklandesnis, jo metu turi būti įvertinti visi aktualūs aplinkosaugos aspektai. Tačiau, susipažinus su Rekomendacijų projekto turiniu, matome, kad siūlomas reglamentavimas esamų problemų neišspręs. Priešingai – **Rekomendacijų projekte įtvirtinti neproporcingi, aiškiai neapibrėžti ir nepagrįsti reikalavimai (kriterijai) sukurs papildomas kliūtis PAV patvirtinimui.** Be to, nors projektas pavadintas rekomendacijomis, juo **nustatomi konkretūs ekonominės veiklos ribojimai, kurie gali būti įtvirtinti tik įstatymu, o ne ministro įsakymu.** Priėmus siūlomą teisės aktą būtų iš esmės **apribota naujų vėjo elektrinių statyba Lietuvos teritorijoje.** Tad, priešingai nei teigiama Rekomendacijų projekto lydinčiuosiuose dokumentuose, siūlomas reguliavimas **sukels ypatingai neigiamas pasekmes verslo aplinkai, valstybės ekonomikai ir finansams.** Šie aspektai detaliau pristatomi toliau rašte.

I. Rekomendacijų projektu siūloma nustatyti ydingą teisinį reguliavimą

Šioje rašto dalyje pateikiame pastabas dėl konkrečių Rekomendacijų projekto ir jo priedų nuostatų, kuriomis nustatomi nepagrįsti, neproporcingi, neapibrėžti teisiniai reikalavimai, kurie itin stipriai apribotų ribotų vėjo energetikos plėtrą.

Rekomendacijų projekto 1 priedo 3 punktą įtvirtina **draudimą vėjo elektrines statyti arčiau nei 10 km nuo linijinio pobūdžio kraštovaizdžio vertybių objektų** (esančių raiškių upių slėniuose, senslėniuose, ežerų kloniuose, kalvynuose, raguvynuose, pažintiniuose takuose ir pan.) bei **5 km nuo taškinio pobūdžio kraštovaizdžio vertybių objektų** (gamtos paveldo objektų, lankytojų centrų, apžvalgos bokštų, regyklų, piliakalnių ir pan). Praktiškai, **šiuo teisės akto projektu, yra nustatomas ribojimas statyti vėjo elektrines teritorijoje, kuri nėra laikoma saugoma teritorija.** Sunku sutikti su vertinimu, kad visi lankytojų centrai ar apžvalgos bokštai yra kraštovaizdžio vertybės. Be to, ši nuostata reikštų, kad įrengus naują apžvalgos bokštą ar lankytojų centrą aplinkinėse teritorijose automatiškai nebegalėtų būti vystomi vėjo energetikos projektai.

Pažymėtina, kad **Rekomendacijų projekto iniciatoriai nepateikia informacijos, ar patvirtinus Rekomendacijų projekto 1 priedą, Lietuvoje apskritai liktų teritorijų, tinkamų vėjo** Gedimino pr. 2/1-28, LT-01103, Vilnius, Lietuva
Tel. +370 5 212 1111, info@lvk.lt, www.lvk.lt

elektrinių statybai. Vėjo elektrinių projektus vystančių bendrovių vertinimu, patvirtinus šį ir kitus Rekomendacijų projekte siūlomus ribojimus, galimybės rasti tinkamą sklypą ženkliai sumažėtų. Šiai veiklai tinkama liktų apie 2 proc. šalies teritorijos.

Rekomendacijų projekte bei teisės akto projektą lydinčiuose dokumentuose nėra nurodoma, kuo vadovaujantis yra nustatyti Rekomendacijų projekto 3 priedo 1 lentelėje¹ pateikiami atstumai nuo veisimosi, maitinimosi, ar sancaupos vietų, kurioms gali pasireikšti reikšmingas neigiamas vėjo elektrinės poveikis. Pažymėtina, kad **dalį šių atstumų yra daugiau nei dvigubai didesni, nei šiuo metu rekomenduoja Lietuvos ar tarptautiniai ekspertai.** Dvigubai didesnių atstumų nei mokslškai pagrįsta nustatymas teisės akte nepagrįstai ribotų galimybes rasti vėjo jėgainių statybai tinkamas vietas.

LVK vertinimu, atliekant planuojamų vėjo elektrinių atranką arba poveikio aplinkai vertinimą, poveikis biologinei įvairovei turi būti vertinamas atsižvelgiant į poveikį vėjo jėgainių poveikiui jautrioms gyvūnų, augalų rūšims, augalų augimvietėms. Tuo tarpu, Rekomendacijų projekto 5.5. punkte, be kita ko, yra numatytas reikalavimas vertinti vėjo elektrinių poveikį grybų rūšims. Tokio vertinimo nustatymas teisės akte yra perteklinis, žinant, kad daugiau kaip 90 proc. grybų yra susiję su sumedėjusiais augalais, negyva mediena miško buveinėse. Pagal galiojančius teisės aktus vėjo jėgainių statymas miško žemėje (miškuose) yra draudžiamas, todėl vėjo elektrinės negali turėti esminio poveikio grybų rūšims. Didžiausia poveikį grybų rūšims turi miškų kirtimo bei tvarkymo darbai, tačiau miškotvarkos projektuose nėra analizuojamas kirtimo ar negyvos medienos šalinimo grybijai poveikis. Dažnu atveju miško tvarkymo darbai apskritai gali būti atliekami be miškotvarkos projektų. Tad nesuprantamas siūlymas vertinti vėjo jėgainių poveikį grybų rūšims, kai vėjo jėgainės nedaro reikšmingo poveikio minėtiems objektams.

Dalis Rekomendacijų projekte vartojamų nuostatų (sąvokų) yra neaiškios, o tai nesuderinama su vienu iš teisėkūros principu – aiškumo principu. Neaiškios nuostatos gali apsunkinti atrankos dėl PAV ir paties PAV procesų atlikimą. Taip pat, dėl ydingo atsakingų institucijų teisinio reglamentavimo interpretavimo, galėtų būti nepagrįstai priimami neigiami sprendimai dėl planuojamos ūkinės veiklos. Rekomendacijų projekto 6.8. punkte nėra nustatyti kriterijai apibrėžiantys, kokios teritorijos yra laikomos „jautriomis“, „labai jautriomis“. Rekomendacijų projekto 2 priedo 2.1. punkte yra vartojama sąvoka „sutrikdoma rūšių migracija“, tačiau nėra aišku, kokiais atvejais būtų laikoma, kad buvo sutrikdyta migracija. Reikšmingas poveikis aplinkai būtų, pavyzdžiui, jei yra tikimybė, kad migracijos ar perskridimų metu dėl vėjo elektrinių eksploatavimo žūtų reikšmingas skaičius paukščių. Tačiau Rekomendacijų projekte tai nėra detalizuota.

Rekomendacijų projekto 5 priede numatytas informacijos rinkimas – paukščių ir šikšnosparnių gausumo ir rūšinės sudėties vertinimas, kuris aiškiai nėra poveikio aplinkai vertinimo tyrimo tikslas. Tokios informacijos rinkimas bei vertinimas be jokios priežasties apsunkintų ir prailgintų PAV procedūrą.

Rekomendacijų projekto 5 priedo 3 punkte siūlomu nustatyti teisiniu reglamentavimu siekiama paukščių ir šikšnosparnių stebėseną padaryti privaloma visais atvejais. Pažymėtina, kad ši stebėseną turi padėti atsakyti, ar poveikio priemonės yra tinkamos. Monitoringas neturi prasmės tais atvejais, kai teritorija yra laikoma nejautria vėjo elektrinių poveikiui. Atitinkamai minėto monitoringo atlikimo būtinumus turi priklausyti nuo konkrečios situacijos, t. y. jis turi būti taikomas konkrečių vėjo elektrinių poveikiui vertinti, o ne abstrakčiai visų planuojamų vystyti vėjo elektrinių parkų atvejais. Tais konkrečiais atvejais, kai monitoringo vykdymas yra tikslingas, jo vykdymas galėtų tęstis 3 metus ir būtų kartojamas tik tuo atveju, jei poveikis fiksuojamas ir koreguojamos poveikio mažinimo priemonės. Jei poveikio nėra, turėtų būti vykdoma tik poveikio mažinimo priemonių taikymo kontrolė. Taip pat verta atkreipti dėmesį, kad tais atvejais, kai taikomos automatinės vėjo jėgainių stabdymo ar paukščių ir šikšnosparnių atbaidymo priemonės, monitoringas yra vykdomas nuolatos, todėl dar kiti papildomai stebėjimai nėra būtini.

Vadovaujantis mokslinių tyrimų duomenimis, vėjo elektrinių poveikio šikšnosparniams tyrimo duomenimis ir Darnios vėjo energetikos plėtros vakarų Lietuvoje (DAVEP-VLIT) projekto išvadomis galima pagrįstai teigti, kad šikšnosparnių tyrimai nėra būtini. Užtenka atlikti svarbių šikšnosparnių maitinimuisi, perskridimui, veisimuisi ir žiemojimui svarbių teritorijų kartografavimą. Tuo tarpu Rekomendacijų projektu siūlomas nustatyti reikalavimas visais atvejais atlikti šikšnosparnių tyrimą

¹ 1 lentelė. Paukščiams ir šikšnosparniams svarbios teritorijos, kuriose vėjo elektrinės gali daryti reikšmingą neigiamą poveikį.

laikytinas pertekliniu reikalavimu, kuris brangins vėjo elektrinių eksploatavimą bei stabdytų jų plėtrą dėl veiklos rentabilumo mažėjimo.

Rekomendacijų projekto 5.5.5 punkte minimi VEBIS projekto duomenys turi būti naudojami kartu su visais kitais duomenimis ir nėra jokios logikos išskirti šį informacijos šaltinį. Be to, tuoj bus praėję 5 metai nuo tada, kai VEBIS projekto metu buvo surinkti stebėjimo duomenys. **Kur kas svarbiau būtų, jei būtų skatinama remtis kitomis vėjo jėgainių PAV studijomis ir tuo pačiu užtikrinta, kad tie vertinimai būtų viešai prieinami. Tačiau iki šiol vėjo jėgainių poveikio monitoringo ataskaitos nėra prieinamos.**

Panašu, kad Rekomendacijų projekte yra supainioti poveikio reikšmingumo vertinimo kriterijai su atrankos kriterijais, kada reikalingas poveikio aplinkai vertinimas. Jei atrankos metu vertinama, kad vizualinis poveikis yra reikšmingas, tai tokia veikla yra neleistina ir PAV darymas nieko pakeisti negalėtų. **Pagrindinė problema yra tame, kad nėra aiškių atrankos kriterijų dėl PAV būtinumo. Tai jau buvo akcentuota daugybę kartų, ir panašu, kad toliau lieka iki galo neišspręsta.**

II. Rekomendacijų projektas prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams

LVK vertinimu, Rekomendacijų projektu siūlomas nustatyti teisinis reglamentavimas prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams. Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 1 straipsnio 4 dalyje yra nustatyta, kad: „*Pagrindinis šio įstatymo uždavinys – siekti, kad 2025 metais energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, sudarytų ne mažiau kaip 38 procentus ir kad ši dalis toliau būtų didinama, tam panaudojant naujausias ir veiksmingiausias atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo technologijas ir skatinant energijos vartojimo efektyvumą.*“ Šiuo metu vėjo jėgainių parkuose pagaminama elektros energija sudaro apie pusę visos iš atsinaujinančių energijos išteklių pagaminamos elektros energijos². **Taigi vėjo elektrinių plėtra yra itin svarbi norint pasiekti valstybės išsikeltus atsinaujinančios energetikos tikslus.** Kaip jau buvo minėta, patvirtinus Rekomendacijų projektą, naujų vėjo elektrinių statyba bus apribota iki minimumo. Tad praktiškai nebus galima pasiekti Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 1 straipsnio 4 dalyje nustatyto tikslo. Tai suponuoja išvadą, kad poįstatyminiu teisės aktu (Rekomendacijų projektu) ketinama nustatyti teisinį reglamentavimą, kuris prieštarauja aukštesnės galios teisės aktui (Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 1 straipsnio 4 daliai).

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinio teisinės valstybės principo įgyvendinimą teisėkūros procese, yra pabrėžęs, kad „*konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų <...>*“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas, 2006 m. sausio 16 d. nutarimas). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas taip pat yra nurodęs, kad iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Apibendrinant pirmiau išdėstytus argumentus, darytinos išvados, kad Rekomendacijų projekte siūlomas teisinis reglamentavimas prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

III. Rekomendacijų projektas prieštarauja Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos nuostatomis

Rekomendacijų projekte nustatytas reglamentavimas, kuris iki minimumo sumažintų galimybes statyti naujas vėjo elektrines, yra nesuderintas su Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos (toliau – Strategija) nuostatomis. Strategijos 1.3. punktu, be kita ko, nurodoma, kad: „*<...> Bus siekiama, kad energijos vartojimo efektyvumo didinimas ir atsinaujinančių energijos išteklių*

² Lietuvos vėjo elektrinių asociacija: <https://lvea.lt/vejo-elektrines-pernai-pagamino-rekordini-kieki-elektros-energijos/>

panaudojimas taptų kasdiene kiekvieno buitinio vartotojo, verslo ar pramonės, įsigyjančios elektrą, dujas, biokurą ar kitą kurą arba žaliavas, veiklos dalimi. Atsinaujinantys energijos ištekliai – perspektyviausias energijos šaltinis plečiant vidaus energijos gamybą, todėl tolesnė atsinaujinančių energijos išteklių plėtra ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas, derantys su aplinkos oro taršos mažinimu, bus skatinami finansinėmis ir nefinansinėmis priemonėmis.“. Strategijos 1.3.7.1. punktu numatyta, kad: „vystantis technologijoms, energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių gamybos dalis didės jos gamintojams dalyvaujant rinkoje. 2020 metais energija iš atsinaujinančių energijos išteklių sudarys 30 proc. šalies bendrai suvartojamos galutinės energijos, 2030 metais – 45 proc., o 2050 metais – 80 proc. Energija iš atsinaujinančių energijos išteklių taps pagrindinė visuose – elektros, šilumos ir vėsumos energijos gamybos bei transporto – sektoriuose;“.

Strategijos 2 punkte yra pateikiama lentelė „Siekiami rezultatai Lietuvos energetikos sektoriuje 2020, 2030 ir 2050 metais“, kurioje viena iš Lietuvos energetikos sektoriaus strateginių krypčių yra 2030 metai – konkurencinga energetika. Šios strateginės krypties vienas iš tikslų yra sklandus perėjimas nuo iškastinių energijos išteklių prie atsinaujinančių energijos išteklių. O antras šios strateginės krypties uždavinys yra: „2. Atsinaujinančių energijos išteklių plėtra – daugiausia dėmesio skirti energijų gaminančių vartotojų ir vėjo energetikos plėtrai ir tolesniam atsinaujinančių energijos išteklių naudojimui centralizuotai tiekiamos šilumos gamybai diegiant efektyvią biokuro kogeneraciją ir šilumos gamybai namų ūkiuose.“ Pagrindinis Strategijos tikslas atsinaujinančių energijos išteklių srityje – toliau didinti atsinaujinančių energijos išteklių dalį Lietuvos vidaus energijos gamyboje ir galutiniame energijos suvartojimo balanse, taip mažinant priklausomybę nuo iškastinio kuro importo ir didinant vietinės elektros energijos gamybos pajėgumus (Strategijos 21 punktą). Strategijos 24 punktu yra numatyta, kad įgyvendinant strateginį atsinaujinančių energijos išteklių tikslą, bus siekiama didinti atsinaujinančių energijos išteklių dalį, palyginti su šalies bendruoju galutiniu energijos suvartojimu. Energija iš atsinaujinančių energijos išteklių taps pagrindinė visuose – elektros, šilumos ir vėsumos energijos bei transporto – sektoriuose.

Taigi Rekomendacijų projekte pateikiamas teisinis reglamentavimas, kuriuo praktiškai užkertama galimybė Lietuvos Respublikoje vystyti vėjo energetiką, yra nesuderinama su pirmiau paminėtomis Strategijos nuostatomis. **Nestatant naujų elektrinių Strategijoje nustatyti tikslai objektyviai negalės būti pasiekti.**

IV. Dėl galimai Konstitucijai prieštaraujančios asmenų ūkinės veiklos laisvės ribojimo

Rekomendacijų projekte siūlomu nustatyti teisiniu reglamentavimu yra faktiškai ribojama asmenų ūkinės veiklos laisvė. Poįstatyminiu teisės aktu ketinama nustatyti reikalavimus, kuriais bus apribotos naujų vėjo elektrinių statybos bei eksploatavimo galimybės. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje laikomasi principinės pozicijos, kad svarbiausi visuomeniniai santykiai turi būti reguliuojami įstatymais. Ne kartą pažymėta ir tai, kad, pagal Konstituciją, su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu (1995 m. spalio 26 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. gegužės 5 d., 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimai). Jokiomis aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimtį (2007 m. gegužės 5 d. nutarimas). Nors tam tikri ūkinės veiklos santykiai gali būti reguliuojami tik įstatymais, kiti – Vyriausybės nutarimais, dar kiti – žemesnės galios poįstatyminiais teisės aktais, tačiau esminės ūkinės veiklos sąlygas, draudimus ir ribojimus, darančius esminį poveikį ūkinei veiklai, taip pat įvairias sankcijas už atitinkamus teisės pažeidimus pagal Konstituciją galima nustatyti tik įstatymu (Konstitucinio Teismo 2008 m. kovo 15 d. nutarimas).

Atsižvelgiant į tai, kad Rekomendacijų projektu ketinama nustatyti esminės ūkinės veiklos, susijusios su vėjo elektrinių statyba bei eksploatavimu, ribojimus, tokio reglamentavimo nustatymas galimai prieštarautų Konstitucijai.

V. Siūlomas teisinis reglamentavimas nesuderintas su fundamentaliais teisės principais

Rekomendacijų projekte nustatytu reglamentavimu taip pat būtų pažeidžiami fundamentalieji teisės principai: teisėtų lūkesčių, teisinio tikrumo, proporcingumo ir stabilumo. Lietuvos Respublikoje ilgą laiką yra skatinama vėjo elektrinių plėtra, Strategijoje yra numatytas uždavinys daugiausia dėmesio skirti vėjo energetikos plėtrai, todėl asmenys turi teisėtus lūkesčius, kad vėjo elektrinių plėtra Lietuvos Respublikoje nebus uždrausta ar iš esmės apribota.

Nustatant teisinius apribojimus privalu paisyti protingumo reikalavimo, taip pat proporcingumo principo, pagal kurį nustatytos teisinės priemonės turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir tinkamos siekiamiems teisėtiems bei visuotinai svarbiems tikslams (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), jos neturi varžyti asmens teisių labiau negu reikia šiems tikslams pasiekti; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių *inter alia* būtinumą užtikrinti asmenų lygybę įstatymui, teismui ir valstybės institucijoms ar pareigūnams, ir kt. (Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas.).

Iš nusistovėjusios Europos sąjungos teisingumo teismo (toliau – ESTT) praktikos seka, kad proporcingumo principas yra vienas bendrųjų ES teisės principų ir pagal jį reikalaujama, kad teisės normomis nustatytos priemonės būtų tinkamos atitinkamais teisės aktais siekiamiems teisėtiems tikslams įgyvendinti ir neviršytų to, kas būtina jiems pasiekti (2011 m. gegužės 12 d. ESTT Sprendimo Liuksemburgas prieš Parlamentą ir Tarybą, C 176/09, Rink. P. I-3727, 61 punktą ir 2012 m. kovo 13 d. Sprendimo Melli Bank prieš Tarybą, C 380/09 P, 52 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką).

Šiuo atveju **Rekomendacijų projekte numatyti reikalavimai, kuriais iš esmės būtų apribojama naujų vėjo elektrinių statyba bei eksploatavimas, neproporcingai ribotų asmenų galimybes plėtoti vėjo energetiką, pažeistų šių asmenų teisėtus lūkesčius bei ūkinės veiklos laisvę.** Taip pat tokio teisinio reglamentavimo nustatymas būtų nesuderinamas su teisinio tikrumo bei stabilumo principais.

Atsinaujinantys energetikos išteklių patys savaime turi aplinkosauginę paskirtį: sumažinti naftos, dujų ir kitų resursų naudojimą, kurių naudojimas daro didelę žalą aplinkai. Tai akcentuojama ir ESTT sprendimuose, kuriuose pripažįstamas teisėtas ES valstybių narių interesas skatinti gamintojus padidinti ekologiškos elektros energijos gamybą (pvz., 2014 m. liepos 1 d. ESTT sprendimas C-573/12 *Ålands Vindkraft*).

Plėtojant vėjo energetiką yra prisidedama prie tarptautinių įsipareigojimų mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo į aplinką kiekį, prisidedama prie aplinkos apsaugos, iškastinių energijos išteklių tausojimo, priklausomybės nuo iškastinių energijos išteklių ir energijos importo mažinimo bei kitų valstybės energetikos politikos tikslų. Nors Rekomendacijų projektu yra siekiama užtikrinti atitinkamą aplinkos elementų apsaugą, tačiau minėtu teisės aktu yra siūloma nustatyti perteklinius reikalavimus, kurie neproporcingai apribotų vėjo elektrinių plėtrą. Patvirtintus Rekomendacijų projektą, ilgalaikeje perspektyvoje, didesnę žalą aplinkai sukeltų būtent vėjo elektrinių parkų įrengimo ribojimai. Siekiant neproporcingomis priemonėmis saugoti kitus aplinkos komponentus (pvz., kraštovaizdį), galutiniame rezultate būtų padaryta didesnė žala aplinkai, negu vėjo elektrinių PAV aspektus sureglamentavus proporcingomis priemonėmis.

VI. Dėl Rekomendacijų projekto 1 priedo reikalavimų kolizijos su teritorijų planavimo dokumentais

Pažymėtina, kad Lietuvos įstatymai (Saugomų teritorijų, Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas) numato konkrečias saugomas teritorijas, kuriose yra negalima vėjo elektrinių statyba. Tuo tarpu, kaip jau buvo minėta, Rekomendacijų projektas nustato minimalius atstumus nuo vėjo elektrinės iki atitinkamos saugomos teritorijos ribos. Praktiškai minėtu teisės akto projektu yra nustatomas ribojimas statyti vėjo elektrines teritorijoje, kuri nėra laikoma saugoma teritorija. Nors tokioje teritorijoje, pagal galiojančius teritorijų planavimo dokumentus, būtų galima vėjo elektrinių statyba, tačiau, jeigu pagal Rekomendacijų projekto 1 priede nustatytus reikalavimus apskaičiuotas atstumas iki atitinkamos saugomos teritorijos ribos bus mažesnis nei minėtuose reikalavimuose yra nurodyta, vėjo

elektrinės statyba toje vietoje nebus galima. Taigi, **poįstatyminiu teisės aktu būtų nepagrįstai išplečiami įstatymuose nustatyti draudimai statyti vėjo elektrines.**

Verta paminėti, kad nemaža dalis savivaldybių tarybų yra patvirtinusios savivaldybių teritorijų bendruosius planus ir/ar inžinerinės infrastruktūros vystymo planus, kuriuose yra numatytos vietos, kur yra galima vėjo elektrinių statyba. Pažymėtina, kad rengiant minėtus dokumentus, yra atliekamas ir strateginis poveikio aplinkai vertinimas. Taigi minėtuose teritorijų planavimo dokumentuose numatant teritorijas, kur yra galima vėjo elektrinių statyba, strateginio poveikio aplinkai vertinimo metu jau buvo įvertintas vėjo elektrinių galimas neigiamas poveikis aplinkai. Tačiau, nepaisant šios aplinkybės, vėjo elektrinių statyba nebus galima, jeigu planuojamos vėjo elektrinės vieta neatitiks Rekomendacijų projekto 1 priede nustatytų atstumų reikalavimų.

Siekiant pašalinti koliziją tarp minėtų teritorijų planavimo dokumentų bei Rekomendacijų projekto 1 priedo, **siūlytina numatyti, kad šie atstumų reikalavimai būtų netaikomi tais atvejais, kai vėjo elektrines planuojama statyti tose vietose, kuriuose vėjo elektrinių statyba yra numatyta savivaldybės teritorijos bendrajame plane ir/arba inžinerinės infrastruktūros vystymo plane, patvirtintame ar pradėtame rengti iki Rekomendacijų projekto įsigaliojimo dienos. Rekomendacijų nuostatos taip pat turėtų būti netaikomas iki jų įsigaliojimo jau pradėtoms PAV procedūroms.** Priešingu atveju būtų pažeidžiami fundamentalieji teisės principai: teisėtų lūkesčių, teisinio tikrumo, proporcingumo bei stabilumo.

VII. Dėl netinkamo siūlomo teisinio reglamentavimo poveikio vertinimo

Prie Rekomendacijų projekto yra pateikiama numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma, kurioje pateikiamos išvados, kad siūlomas reguliavimas nesukels poveikio ekonomikai, valstybės finansams, o poveikis verslo sąlygoms nesikeis. Kadangi prie šios pažymos nėra pateiktas pagrindimas, nėra aišku, kuo vadovaujantis buvo gautos tokios išvados.

Pažymėtina, kad kritiškai vertintinos minėtoje pažymoje. Verta pažymėti, kad žemės sklypo savininkas, išnuomojęs žemės sklypą vėjo elektrinės statybai bei eksploatavimui per metus gauna nuo 3000 EUR iki 10 000 EUR nuomos pajamų. Atitinkamai nuo minėtų nuomos pajamų į valstybės biudžetą yra sumokamas 15 proc. dydžio pelno arba gyventojų pajamų mokestis. Už vėjo elektrinėse pagamintą bei parduotą elektros energiją į valstybės biudžetą taip pat yra sumokami gyventojų pajamų arba pelno mokesčiai. Lietuvos vėjo elektrinių asociacijos duomenimis nuo vieno tūkstančio eurų investuoto į vėjo energetiką, 250 eurų galiausiai patenka į valstybės biudžetą.³ Patvirtinus Rekomendacijų projektą būtų drastiškai apribota naujų vėjo elektrinių statyba, todėl valstybės biudžetas negautų šių mokesčių pajamų. Net nevertinant kitų valstybės biudžeto praradimų, kurie būtų patirti **stipriai apribojus naujų vėjo elektrinių statybą, pirmiau paminėtų aplinkybių pakanka konstatuoti, kad siūlomas teisinis reglamentavimas turės neigiamą įtaką valstybės biudžetui.**

Be to, plėtojant naujus vėjo elektrinių parkus yra atliekamos šimtus milijonus eurų siekiančios investicijos, yra sukuriamos naujos darbo vietos. Tai skatina ekonomikos augimą, taip pat leidžia valstybės biudžetui gauti papildomas mokesčines pajamas. **Lietuvos vėjo elektrinių asociacijos duomenimis, bendros vėjo energetikos sektoriaus investicijos Lietuvoje siekia 1 mlrd. eurų, o per ateinančius 10 metų gali patrigubėti.**⁴ Tad, jei nebus galima statyti naujų vėjo elektrinių, tai turės neabejotiną neigiamą įtaką ekonomikai. Tačiau Rekomendacijų projekto rengėjai to neįvertino bei klaidingai nurodo, kad siūlomas teisės akto projektas neturės neigiamos įtakos šalies ekonomikai.

Svarbu paminėti, kad iš esmės apribojus vėjo energetikos plėtrą, neišvengiamai tektų naudoti daugiau iškastinių energijos išteklių, o tai turėtų neigiamą poveikį klimato kaitai. Tuo tarpu, nepaisant minėtos aplinkybės, numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažymoje yra nurodoma, kad poveikio klimato kaitai nebus.

³ LVEA vadovas: vėjo energetika neabejotinai gali duoti stimulą visai Lietuvos ekonomikai: <https://www.delfi.lt/multimedija/vejo-energetika-lietuvoje/lvea-vadovas-vejo-energetika-neabejotinai-gali-duoti-stimula-visai-lietuvos-ekonomikai.d?id=84573337>

⁴ Lietuvos vėjo elektrinių asociacija, Viskas ką reikia žinoti apie vėjo energetiką, p. 5: https://lvea.lt/wp-content/uploads/2021/01/LVEA_Viskas-ka-reikia-zinoti-apie-vejo-energetika.pdf

Taip pat atkreipiame dėmesį, jog Teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad: „Rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reglamentuoti iki tol nereglementuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Šio vertinimo išsamumas turi būti proporcingas galimoms numatomo teisinio reguliavimo pasekmėms. <...>“, o to paties straipsnio 2 dalis numato, kad: „Atliekant numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą, nustatomas galimas teigiamas ir neigiamas poveikis to teisinio reguliavimo sričiai, asmenims ar jų grupėms, kuriems bus taikomas numatomas teisinis reguliavimas. Atsižvelgiant į teisės akte numatomo naujo teisinio reguliavimo pobūdį, mastą, turi būti įvertinamas poveikis ekonomikai, konkurencijai, valstybės finansams, socialinei aplinkai, viešajam administravimui, teisinei sistemai, kriminogeninei situacijai, korupcijos mastui, aplinkai, administracinei naštai, regionų plėtrai, reglamentuojamoms profesijoms ir kitoms sritims.“

Rekomendacijų projekto rengėjai, manytina, kad netinkamai atliko Teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnyje nurodytas pareigas. **Kartu su siūlomu teisės akto projektu nėra pateikiama informacija, ar pagal siūlomus nustatyti reikalavimus, objektyviai bus galima surasti (parinkti) vietas, kuriuose būtų galima vėjo elektrinių statyba bei eksploatavimas.** Teisės akto rengėjai nėra pateikę informacijos, kokią įtaką vėjo energetikos plėtrai turėtų siūlomas teisinis reglamentavimas. Nėra atliktas vertinimas, ar patvirtinus tokį reglamentavimą bus objektyviai galima pasiekti Atsinaujinančių išteklių įstatyme bei Strategijoje nustatytus tikslus, susijusius su vėjo energetikos plėtra. Taip pat nėra įvertinta, ar nebūtų neproporcingai ribojama asmenų ūkinė veiklos laisvė. Iš pirmiau paminėtų argumentų taip pat darytina išvada, kad rengėjai netinkamai įvertino siūlomo teisinio reglamentavimo poveikį šalies ekonomikai, valstybės finansams, verslo sąlygoms bei klimato kaitai. Tik atlikus minėtą vertinimą, Rekomendacijų projektas turėtų būti pateikiamas konsultavimuisi su visuomene, kartu pateikiant atlikto vertinimo pagrindimą.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes, LVK reiškia nepritarimą Rekomendacijų projektui. Sutinkame, kad vėjo elektrinių PAV procesą reikia tobulinti ir esame pasirengę aktyviai dalyvauti šio klausimo svarstyme. Tačiau Rekomendacijų projekto pateikimas derinti šiame etape neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. **Tolesnis šio klausimo svarstymas galėtų vykti tik atlikus visas reikiamas siūlomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo procedūras ir Rekomendacijų projektą suderinus su aukštesnės galios teisės aktais.**

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Eglė Radišauskienė

Originalas nebus siunčiamas

Ineta Rizgelė, el.p.: ineta@lvk.lt, tel. nr. +370 5 212 1111